

961022-6

Druhý základní krok bude spočívat v prozkoumání, čeho vlastně filosofie může dosáhnout, bude-li se snažit Ježíše a jeho evangelium filosoficky interpretovat. To pochopitelně záleží především na jejím myšlenkovém vybavení, na její „výstroji“, tj. na typu jejích myšlenkových resp. pojmových prostředků. Zde mohou jen náznakem a zjednodušeně poukázat na hlavní rysy oné pojmovosti, k jejímuž vynálezu a rozvinutí došlo právě ve starém Řecku. Především si musíme náležitě uvědomit, že pojmy a pojmovost představují určitý vynález, jehož důsledkem je nová, odlišná organizace a strukturovanost lidského myšlení. O pojmech tedy nelze se samozřejmostí mluvit všude tam, kde najdeme slova. Slovo totiž má původně magický charakter v tom, že přivádí do přítomnosti to, co před námi v tuto chvíli není. Odtud představa, že znát jméno nějaké bytosti znamená mít na ni vliv, ovládat ji. Toto jakési „krátké spojení“ mezi slovem resp. jménem a tím, co označuje resp. pojmenovává, je díky vynálezu pojmů jakoby přerušeno a znovu nastaveno právě za pomoci pojmů. Mezi vyslovením určitých zvuků, lépe a přesněji: mezi aktem pomyšlení, mínění, tzv. intencionálním aktem na jedné straně a tím, co je označeno, pojmenováno, myšleno či míněno, je ještě místo na něco dalšího, co vztah mezi intencionálním aktem na jedné straně a nějakou skutečností na straně druhů zprostředkovává. Brentano pojmenoval tento zprostředkující člen „intencionální předmět“ a měl za to, že je „imanentní“ resp. „inherentní“ intencionálnímu aktu. Husserl jeho termín i problematiku s ním spojenou převzal, ale v něčem svého učitele opravil, když prokázal, že intencionální předmět nemůže být součástí ani složkou intencionálního aktu. Tím vlastně odmítl aristotelismus Brentanův a přihlásil se k platonismu (obdobně tomu bylo přes všechny rozdíly také u Masaryka, který byl starším kolegou svého krajana Husserla, s nímž poslouchal přednášky Brentanovy).

Husserl tak objevil v pojmovém myšlení další zprostředkující člen. Mezi aktem vědomí resp. mínění a tím, co je vposledu míněno (jako skutečné), je jednak pojem, díky kterému můžeme své myšlení po některých stránkách organizovat lépe, než to dovedlo mytické vyprávění, ale vedle pojmu tu je nutně ještě příslušný intencionální objekt. To má základní důležitost pro filosofickou teologii. Myšlenkově se zaměřit na Boha a pojmově precizovat toto zaměření znamená v původně řecké, ale dnes už dávno obecně evropské tradici konstruovat myšlenkový model „Boha“, tj. konstituovat „Boha“ jako intencionální předmět. To je však přesně to, co je v dobré izraelské tradici zakázáno slovy „neučiníš sobě rytiny aniž jakého podobenství atd.“ Ještě křiklavějším proviněním se pak nutně stává konstrukce kerygmatického Krista jakožto intencionálního předmětu. Intencionální předmět nabyt pro filosofii od samého počátku takové přitažlivosti pro svou obdivuhodnou efektivitu v geometrii. Cílem filosofické teologie byla především myslet „boha“ s takovou přesností, s jakou geometrie dokáže myslit trojúhelník nebo čtverec apod. O to se pokusil jako přední inspirátor scholastiky (Alberta Velikého a Tomáše Akvinského) právě Aristotelés, když podal výměr pojmu „boha“ jako první příčiny a nehybného hybatele. Tím se Aristotelés pronikavě odlišil od Platóna, kterého kritizoval pro jeho tolerantní vztah k mýtům (Platón nechal Timaiu vyložit vznik světa na základě tří prvotních skutečností: nehybného světa idejí, beztvarého toku a Demiurga, který vtiskuje tvary (obrázky, eidola) tomuto toku). Má svou hlubokou logiku, že Platón byl prvním křesťanským myslitelům bližší (i když hlavní vliv mělo asi především to, že Platón byl aktualizován novoplatoniky, kdežto Aristotelés byl jako filosof zapomenut a v paměti žil spíše jen jako vědec).

(Písek, 961022-6.)